

PROCESUL SIMONEI

Ilinca Bernea

TEXT

équivalences

arguments

2.2003

EDITION: ADRIAN REZUŞ (ed.)

© 2003 ARGUMENTS [L^AT_EX 2_ε-EDITION]

© 2003 ILINCA MIHAELA DOBRESCU (Bucharest, Romania) [TEXT]

© 2003 SALVADOR DALÍ ESTATE [LOGO Salvador Dalí: *Centaure*]

© 2003 ÉQUIVALENCES [PDFL^AT_EX – HYPERSCREEN]

This electronic edition is a *non-profit* publication

produced by PDF_TE_X 14.H &

created by L^AT_EX 2_ε with HYPERREF & HYPERSCREEN

PDF_TE_X14.H © 2001 HÀN THẾ THÀNH

L^AT_EX 2_ε © 1993–2001 THE L^AT_EX3 PROJECT TEAM *et al.*

HYPERREF © 1995–2001 SEBASTIAN RAHTZ

HYPERSCREEN © 2001-2002 ADRIAN REZUŞ [based on PDFSCREEN]

PDFSCREEN © 1999–2001 C. V. RADHAKRISHNAN

TYPESET BY ROMANIAN_TE_X © 1994–2001 ADRIAN REZUŞ

PRINTED IN THE NETHERLANDS – DECEMBER 8, 2003

Ilinca Bernea
Procesul Simonei
PERSONAJUL SECUNDAR

București
2003

Procesul Simonei⁰

⁰This paper represents § 12.2 (*Procesul Simonei de Beauvoir*) of a forthcoming book: *Personajul secundar, Discriminări de Gen și Imperiul Dihotomiilor* [The Secondary Character, Gender Discriminations and the Dichotomies' Empire] (Bucharest, 2003), part of a research project in gender studies, at the Romanian Academy. Ilinca Bernea (Ilinca Mihaela Dobrescu, b. 1974, in Bucharest, BA in Theatre Stage Direction, Bucharest, and Master in Philosophy, University of Bucharest), is currently preparing a PhD dissertation in Gender Psychology (Institute of Psychology, Romanian Academy). An independent writer (poetry, short stories, novels, theatre plays, film scripts), translator and essayist (post-Lacanian psychoanalysis, postmodern deconstructive philosophy, gender psychology, studies on gender discrimination, etc.), she is also involved in work on computer graphics. Her literary, artistic, and scientific output includes scattered contributions to *Romanian periodicals* (poems, literary prose, essays, theatre criticism), as well as to *international periodical and non-periodical publications* (scientific research papers on gender issues, etc.), several *volumes* of poems and prose (*Legile hazardului* [The Laws of Chance], poems, Cartea Românească, Bucharest 1997; *Piatra erotică* [The Erotic Stone], poems, Vinea, Bucharest 2003; *Iubiri în cămașă de forță* [Loves in Waist Coat], prose, Cartea Românească, Bucharest 2003), *e-texts, e-books* (*Ignoranții, manifest al poeziei libere* [The Ignorants, A Manifesto of Free Poetry], in: *Cartea virtuală – 50 de volume: literatură română contemporană*, Noesis, Bucharest 2001 [DATA CD]; William Shakespeare *Six Sonnets*, translations, *équivalences – rencontres*, 2002 [an *équivalences* bilingual edition]; *Poeme în mi bemol major* [Poèmes en mi bémol majeur], poems, LiterNet, Bucharest 2002 [a joint edition with *équivalences*; revised ed. also in: *équivalences – poèmes*, 2003]), as well as computer graphics (*My Gallery*, collages, *équivalences – regards*, 2003, reproducing, in part, a recent exhibition of photographic collages: *Museum of Romanian Literature*, Bucharest, June 2003).

Simone de Beauvoir, prima femeie care riscă să iasă la rampă cu o lucrare feministă de mari proporții este pusă la zidul infamiei, renegată și excomunicată din toate comunitățile umane posibile. Femeile se desolidarizează de ea, o acuză că se erijează în vocea conștiinței lor, o acuză că e „bărbată“ și e stupefiant, pentru că această reacție trădează (dincolo de orice pretext argumentativ pe care se întemeiază) un misoginism feminin virulent. Pe Stuart Mill nu l-au acuzat femeile că „vorbește în numele lor“ nu și-au pus problema că discursul său ar eluda dimensiunea „autentică“ a feminității sau că ar deturna-o spre o formă de „masculinizare“. Pe Stuart Mill nu l-au suspectat de „complexe personale“ și nu i-au imputat faptul că insultă, prin discursul său, femeile care nu vor să îmbrățișeze destine intelectuale sau că este „somatofob“ pentru că vrea să extragă femeile din zona obsesiilor erotice și genitale, nu l-au anatemitizat pe motiv că desconsideră gineceul. Reacția feministelor la adresa Simonei expulzează tot misoginismul milenar acumulat în conștiința pasivă a femeilor, într-un hohot de dispreț necontrolat. Stuart Mill spune, în linii mari, același lucru ca și de Beauvoir, dar Stuart Mill e bărbat, are autoritate culturală și credibilitate intelectuală, are dreptul la o viziune epistemologică, este „legitimată“ să se revolte și să vorbească în numele femeilor mute, amuțite de patriarhat, despre tragedia lor umană, dar Simone de Beauvoir e femeie, nu are autoritate culturală, nu e credibilă intelectual, nu are dreptul la o viziune epistemologică, nu este „legitimată“ să se revolte și să vorbească în numele femeilor mute, amuțite de patriarhat, despre tragedia lor umană.

Când am citit pentru prima oară „Al doilea sex“¹ (mai bine-zis: am devorat-o) mi-am propus să o rescriu cândva, sub un titlu înrudit, sinonim pe undeva: „personajul

¹Simone de Beauvoir, *Al doilea sex*, Editura Univers, București 1998.

secundar“. Ceva mă atrăgea irezistibil la această carte, însă, paradoxal, mi se părea în același timp perfectă și ratată; și abia după ce am recitit-o am reușit să îmi explic de ce. Perfectă – pentru argumentația exemplară, pentru expresivitatea tumultuoasă a Simonei, pentru fluxul continuu de informații culturale care alcătuiesc un puzzle în care toate piesele se îmbină enigmatic, într-o ordine imprevizibilă, dezvăluind din aproape în aproape un câmp de forțe care par să alcătuiască o idee de fond, o idee esențială, care însă scapă, rămâne în subliminal, în zona aceea tulbură a lucrurilor secrete – gândite și oculte; o carte perfectă pentru că dezvăluie totul sau aproape totul despre hegemonia masculină și care are forța de-a răsturna complet o optică ancestrală asupra existenței, o carte infinit mai curajoasă decât tratatele de feminism care ne țin apologia maternității, tocmai prin puterea negației, prin faptul că Simone are curajul să pună punctul pe „M“ și să refuze maternitatea, să-și refuze corpul, să se viseze imaterială în condițiile în care acest lucru este, evident, imposibil, să sfideze, într-o luptă corp la corp cu absurdul, peisajul lagărului în care trăiește, să-și nege prizonieratul, privind, printr-o fereastră imaginară, din celula blestemată a genului feminin, la peisaje stranii și fantastice ca acelea din fundalul tablourilor lui Da Vinci; o carte perfectă pentru că e scrisă în limba literaturii și nu în limba propagandei politice, pentru că spulberă mitul falic care depositează forțat fericirea femeilor în erotism și atacă dialectica maternității obligatorii, pentru că deschide cutia Pandorei și ne lasă cu ea, așa, deschisă... O carte ratată pentru că Simone de Beauvoir, deși are viziune, nu rostește până la capăt, răspicat, numele tabu al patriarhatului; nu are suficientă încredere, poate, în mesajul său: e sceptică sau mult prea îngrozită de faptul că nimeni nu va rezona cu cartea ei, că orizontul pe care îl deschide riscă să fie închis de tot, pentru totdeauna. E conștientă, probabil, de faptul că femeile o vor contrazice, bărbații o vor sfâșia, prietenii o vor

renea... și atunci încearcă o soluție de compromis, una care să atenueze impactul cărții: falsul unghi obiectiv. Acest unghi este construit, pe de o parte, din prevalarea de modelele consacrate de interpretare și, pe de altă parte, din atitudinea artificială de detașare, pe care nu reușește s-o simuleze până la capăt. Simone de Beauvoir menține cartea într-un registru ezitant, în acel stadiu de puzzle argumentativ care impune linii de forță fără a concluziona suficient de limpede, fără să acuze în mod explicit sistemul de referință, fără să delegitimeze unghiul subiectiv misogin care normează existența. Această voce a Simonei – didactică și rezervată – e artificial construită. Criticile care îi sunt aduse sunt total nefondate. Delia Verdeș consemnează faptul că Jean Guilton crede a descifra, în „filigranul cărții, trista viață a autoarei“, iar Boisdeffre și Nimier² se întrec în dispreț și în calificative: „o biată față nevrotată, o refulată, o frustrată, o dezmoștenită, o *virago*, o neregulată, o invidioasă, o acritură doldora de complexe de inferioritate față de bărbați, față de femei, roasă de resentimente“. Cartea e scrisă, însă, din perspectiva feministă contemporană și postmodernă, într-un registru complet neutru: Simone se abține să dea verdicte tranșante și comentariile sunt diluate în descrieri luxuriante, într-un exces de narațiune. Spre deosebire de Camus care își asumă la persoana întâi tot ce scrie, cu feroarea unui rebel incurabil, de Beauvoir se ascunde în spatele măștii de analist, de critic „obiectiv“ care nu-și dă voie să exagereze, să se implice, să încalce regulile care demarchează ficțiunea intelectuală de „adevăruț“ epistemologic... Simone nareză, din postura nimănu, tragedia femeilor în patriarhat și își ratează capodopera din acest motiv: lipsește tonul de revoltă existențială, acel frison care străbate jurnalul ei, mâna care ridică pumnul la cer... Fără să chestioneze veridicitatea teoriilor freudiene ale sexualității, ea se înclină în fața autorității și aici

²Vezi prefața la Simone de Beauvoir, *Al doilea sex*, Editura Univers, București 1998, p. 9.

pierde teren, în acest prag își trădează cartea, convingerile și ființa. Deși își contorsionează mintea într-un efort sisific pentru a reformula dogmele Sântului Părinte al Psihanalizei într-o manieră care să nu fie prea toxică pentru mesajul feminist pe care îl urmărește, efortul este inutil, pentru că, încercând să fie în consonanță cu „vorbierea“ lui Freud despre femei, orgasme vaginale și masochism, nu reușește să dezamorseze bomba care conține germenii sexismului, iar bomba explodează chiar sub ochii ei. Din „Al doilea sex“ lipsește tocmai Simone, răzvrătită, colerica, femeia contestatară care e singură împotriva tuturor... Iconoclasmul ei e sufocat de excesul de informație, de o atitudine excesiv demonstrativă, de dependența maladivă de modelele falocentrice. Ca avocată a apărării Simonei voi spune, însă, că acest lucru nu se datorează câtuși de puțin misoginismului de care a fost acuzată, ci faptului că și-a conceput cartea într-o criză acută de repere. Nu existau surse feministe pe care să le poată cita, de care să se poată prevala. Aceași carte, transpusă în limbajul feminismului radical, ar declanșa acum principiul dominoului. Simone a aranjat într-o perfectă ordine toate piesele: trebuia doar să aibă și îndrăzneala să o ridice pe cea care le-ar fi răsturnat pe toate celelalte...

Feministele care au contestat-o au făcut caz de următoarele:

1. *Al doilea sex* impune un sistem de valori elitist, în care trupescul este sacrificat livrescului, în care natura din femeie este sacrificată unui intelectualism auster.

Avocata apărării: Simone, în calitate de scriitoare, are dreptul să-și reprezinte cum vrea un sistem axiologic și, tot în calitate de scriitoare, are dreptul să aibă și o viziune proprie asupra modului în care s-ar putea elibera femeile din patriarhat. Nu înseamnă că această viziune devine automat și un model universalizabil. Simone nu poruncește, nu instigă la ascetism, la divorț și la părăsirea copiilor, nu spune: „femei, luați-vă

crucea și urmați-mă!“, „Numai cine urăște această lume o va câștiga!“, altcineva a spus-o. Atenția la proiecții și asocieri involuntare!

2. Proclamă minoratul naturii și primatul culturii: „dacă vrei să fii egală bărbatului, fii bărbat!“

Avocata apărării: Această mult-blamată frază nu se referă la faptul că femeile ar trebui să se deghizeze în „blana lupului“ sau chiar să se preschimbe peste noapte în asupritori, cuceritori, colonialiști; să adopte tacticile „stăpânilor“ și să asalteze viața culturală într-un imbold beligerant, să își impună autoritatea negând altora dreptul la „opinii avizate“, să hărțuiască și să exploateze sexual bărbații, să se pretindă superioare lor pentru că sunt femei și mai ales mame născătoare de bărbați, să subscrie la oligarhiile discriminării sau să creeze altele, într-o altă paradigmă a dominării, ori să acceadă la „casta superioară“, participând cot la cot cu foștii lor opresori la asuprirea castelor „inferioare“, pentru că asta înseamnă să fii bărbat într-o lume patriarhală! Profilurile identitare de gen nu trebuiesc supralicite, ele nu acoperă nici pe departe întregul spectru al personalității noastre umane. Faptul de a ne reprezenta pe noi înșine / însene în calitate de bărbați sau femei și de a întruchipa în faptă un comportament sinonim cu fenotipurile de gen tradiționale nu este consubstanțial cu identitatea noastră spirituală. O parte din noi poartă, într-adevăr, însemnele genului, dar nu suntem în întregime bărbați sau femei... A reduce spiritual bărbații la identitatea lor masculină echivalează cu a reduce cultura germană la nazism. Simone se referea la alt aspect al „condiției de bărbat în cultură“, prea puțin „masculin și dominator“, care n-are nici o legătură cu „discursul stăpânului“, ci cu singurul sistem ierarhic just și nediscriminator pe care l-au creat bărbații în calitate de creatori: meritocrația. O regulă, absolut democratică și legitimă care a funcționat între membrii castei masculine și fără

de care ideea de egalitate de șanse își pierde sensul... Ce înseamnă, în fond, această egalitate? Contrariul oricărei forme de entropie, de uniformizare a conștiințelor: dacă toți avem șanse egale, acest fapt presupune implicit existența unei mize. Șanse la ce? La împlinire, fericire, recunoaștere publică... Șansa ți-o oferă sistemul, dar țelul ți-l atingi singur(ă), prin meritele personale, prin efort, prin abnegație, prin perseverență, prin modul în care îți administrezi și valorifici potențialul. Șanse egale înseamnă să îți fie validată valoarea și recunoscut talentul atunci când compui o simfonie de calibrul celor beethoveniene, chiar dacă nu ești membru al rasei ariene și bărbat, șansele egale nu pot funcționa decât într-un sistem de referință în care există ierarhii ale valorii. Deconstructivismul anarhist (propus de gânditorii postmoderniști și de filosoafele feministe radicale) propune anihilarea (deconstrucția) tuturor ierarhiilor tributare judecăților rasiste, sexiste, șovine etc. referitoare, în speță, la „destinul imuabil“ al persoanelor care aparțin sexului, raselor și castelor „inferioare“, nu și anenantizarea oricăror ierarhii ale valorii, cum ar fi cele de tip estetic sau intelectual. Dacă renunțăm la orice exigențe intelectuale și estetice, ajungem în situația de a relativiza totul de așa manieră încât să aruncăm pe același plan valoric operele lui Mozart și „operele“ creatorilor de manele, filmele lui Tarkovski și telenovelele... Acuza pe care feministele (mai cu seamă cele care vor ca femeile să nu se schimbe) o aduc Simonei de Beauvoir descinde dintr-o idee care nu e câtuși de puțin deconstructivist-anarhistă, pentru că accentuează ideea de damnare la o traiectorie fixă a acestor persoane deportate în gineceuri, în lagăre de muncă și în ghetouri „subculturale“ decretând că: femeile se definesc prin maternitate, că: orice formă de cultură este *egal valoroasă și diferită* de celelalte și prin urmare trebuie relativizată în raport cu valorile culturii dominante... A oferi o șansă egală claselor marginalizate este un fapt care nu poate coexista cu

distrugerea tuturor criteriilor valorii, cu renunțarea la exigențele pe care le presupune un discurs „credibil“ cultural, pentru că altminteri un sferto-doct poate ajunge să fie egal valorizat cu un savant, care este, evident, diferit...³ „Iată de ce, spune în acest sens Pascal Bruckner, trebuie colonizate în folosul democrației valori tradiționale considerate ca o frână în expansiunea ei: feroarea, revolta, grandoarea, intransigența. Pentru a dura, ea are nevoie de propria-i antiteză care riscă să o ucidă, dar care poate și să o revigoreze. Trebuie, așadar, injectate doze homeopatice de virtuți aristocratice sau barbare care merg împotriva idealurilor ei, trebuie declarat «războiul gustului» (Philippe Sollers), trebuie restabilite gradații, trebuie copleșit nătângul, mediocrul, trebuie revendicată peste tot verticalitatea stilului și a talentului... Vulgaritatea este simptomul unei societăți însuflețite numai de sine și care pretinde să acorde legitimitate tuturor expresiilor colective sau individuale“. Simone de Beauvoir este conștientă că, în calitate de membri ai castei superioare, bărbații au creat și altceva decât dialectica discriminării, iar ierarhiile valorilor construite, descoperite și formulate de ei merită, în mare parte, creditate. Ar fi complet patologic să trăim într-o lume în care operele lui Shakespeare să fie valorizate în același plan cu creațiile unor diletanți, pentru că aceștia sau strămoșii acestora au fost cândva marginalizați. Dacă în societatea suprematist masculină creațiile unor femei excepționale au fost marginalizate, aceasta nu înseamnă că, într-o lume non-sexistă, orice creație, a oricărei femei, trebuie egal valorizată cu filosofia lui Kant.

3. Promovează excepționalismul.

Avocata apărării: Desigur, trebuie să respectăm orice ființă umană în sens ontolo-

³Pascal Bruckner, *Euforia perpetuă*, Editura Trei, București 2000 [Colecția: Ideea europeană], p. 137.

gic, să nu insultăm, să nu jignim, să nu desconsiderăm pe nimeni. Oamenii obișnuiți nu trebuie tratați cu aroganță nietzscheenă, nu trebuie discreditati sau marginalizați, pentru ca cei excepționali să monopolizeze discursul. Elitismul dictatorial este un abuz. Pe de altă parte, apărătorii „oamenilor simpli“ o marginalizează pe Simone pentru că este excepțională, pentru că este o mare creatoare de cultură, o profetă. Și geniile merită să trăiască, talentul lor nu e o aroganță. E șansa acestei specii de a evolua. Nu trebuie să închidem gura geniilor și profetilor pe motiv că „monopolizează“ discursul, că au ceva de spus, că o fac mai bine decât alții. Există o lege a selecției culturale – echivalentă legii selecției naturale. Simone de Beauvoir nu e șovină, nu discreditează „femeile obișnuite“, nu disprețuiește incultura celor care, constrânse de sistemul patriarhal, au fost îndrumate pe un drum în care le-a fost reprimat dreptul de a se cultiva. Simone spune doar: femei, cultivați-vă, citiți și scrieți cărți, compuneți muzică, pictați, faceți politică și filosofie... instruiți-vă, deveniți „bărbate“ în sensul de – pătrundeți în acele zone care v-au fost până acum interzise, teritorii în care aveți dreptul legitim să intrați. Femeile trebuie „să devină bărbați“ prin forța creației de care dispun, evadând din climatul ignoranței în care au fost ținute, pentru că ignoranța lor culturală a funcționat ca argument al aservirii lor, al condamnării lor, al menținerii lor în universul strict al gineceului. Simone a fost acuzată că nu ține cont de experiențele femeilor ne-intelectuale, de visurile și dorințele și idealurile lor. Dar cele care au discreditat-o pe Simone, în numele femeilor care au alte visuri, țin cont de idealurile ei? Sau li se pare că drama unei intelectuale e un lux demn de toată hula? Și intelectualele sunt opresate în patriarhat și ele sunt oameni și ele suferă și ele au conștiințele lezate! Nu putem, desigur, cuantifica suferința, dar disprețul contestatelor Simonei față de „ifosele“ intelectualelor și „dramele lor burgheze“, dispreț care este tot o formă de „ură

de clasă“, este cât se poate de elocvent.

4. Susține că nu există diferențe între sexe.

Avocata apărării: Simone însăși a afirmat că: „În ce mă privește, admit tranșant că femeile sunt profund diferite de bărbați. Ce nu admit este că femeia ar fi diferită de bărbat“. Greșeala pe care o fac acuzatoarele ei, feministele diferenței, este flagrantă, pentru că, atunci când postulază diferențele dintre femei și bărbați, merg pe același algoritm de gândire pe care l-au avut și bărbații în patriarhat: orice bărbat este mai apropiat de un alt bărbat, mai asemănător cu un alt bărbat decât ar fi asemănător oricărei femei. În acest fel, noul *look* al femeii generice, configurat de feministele diferenței, se întoarce vehement împotriva bieteii individe care n-are nici o vină că nu întruchipează această imagine și care vrea să fie ea însăși, dincolo de orice prescripții ale feminității, care nu se definește prin faptul de a fi femeie, ci prin faptul că simte și gândește într-un anumit fel, prin muzica pe care o ascultă, prin oamenii pe care îi iubește, prin pasiunile pe care le are... Acestei individe „dubioase“ i se va spune, ca și acum un secol sau o mie de ani, că „nu e suficient de femeie“ sau că este un hibrid, „o bărbată“... Dacă mă definesc prin vocația pe care o am, prin ceea ce am ales să fiu sau prin ceea ce iubesc, prin lucrurile care mă reprezintă, de ce aș fi mai degrabă femeie *diferită de și egală cu* bărbații care îmi împărtășesc pasiunile, convingerile și preferințele estetice, decât ai domnia lor prin ceea ce mă definește ca persoană? Ideile nu au sex. Inteligența nu are sex. Sentimentul splendorii resimțit ascultând un concert de Grieg nu are nici o legătură cu faptul că ascultătorul este femeie sau bărbat... Grija nu are sex. Responsabilitatea umană nu are sex. Dislocarea monolitului „standardelor de gen“ nu se poate produce decât punând accentul pe individualism și nu pe reiterarea stereotipurilor într-o formulă contemporană. Personal mă consider mult mai diferită

de o femeie pasionată de cure de slăbire și concursuri de frumusețe decât de un bărbat „maniac“ al lecturilor, mă consider mai rudă cu un bărbat care se definește prin dimensiunea sa intelectuală decât cu o femeie care se definește prin erotism, mă simt mai apropiată de un bărbat artist decât de o femeie politiciană. Nimeni nu are dreptul să mă considere „non-femeie“ pentru că, structural, sunt mai degrabă intelectuală decât o natură erotică, pentru că nu mă identific cu instinctul meu matern ș.a.m.d. De ce m-aș defini mai degrabă prin potențialitățile mele instinctuale decât prin potențialul conștiinței mele? Prin ceea ce mi-a fost dat și nu prin ceea ce am făcut eu din mine? De ce ar trebui, în fond, ca existența să ne fie dictată de instincte? De ce ne-am defini mai degrabă prin ceea ce nu depinde de noi decât prin ceea ce depinde de voința și puterea noastră de auto-determinare? Pentru că „datul“ fatalității îl atribuim lui Dumnezeu – o entitate supraumană – pe care o situăm într-un plan ontologic superior voinței și libertății noastre? Sau pur și simplu pentru că fatalismul este filosofia de viața cea mai comodă? Simone de Beauvoir nu era o ființă comodă. Aliniindu-se filosofilor existențialiști, ea considera că fericirea și libertatea și moralitatea nu pot fi atinse fără efort, fără o mobilizare uriașă a voinței, fără curajul de a risca să fii judecătorul lumii și propriul tău judecător... În viziunea ei, existența este propria noastră creație. Dumnezeu instinct sau Dumnezeu Care Interzice și ne presară destinele cu tabu-uri simple fanteze construite de noi, prin care ne justificăm neputințele, lașitățile, eșecurile...

5. Cartea Simonei de Beauvoir este „erotofobă“.

Avocata apărării: Probând un raționament simplist și perfect dihotmic, iubitoarele de erotism au considerat că o persoană a cărei existență își are centrul de greutate în dimensiunea intelectuală și nu în cea erotică ar trebui implicit să desconsidere ero-

tismul. Erorile în care alunecă, în mod invariabil, gândirea dihotomică sunt multiple. Dacă ar spune cineva, spre exemplu: „nu găsesc nici o plăcere specială în actul sexual“, aceasta nu înseamnă că îi displace. Între a simți plăcere și discomfort există infinite nuanțe. De asemenea, fericirea nu este totuna cu non-nefericirea, după cum nici non-fericirea nu este totuna cu nefericirea. Atenție la nuanțe! – din nou – și la adevărul care se situează întodeauna la jumătatea distanței dintre cei doi poli ai dihotomiei. Simone de Beauvoir nu era nici erotofobă, nici predispusă să nege femeia din ea. „Tot ceea ce știu despre femeia din mine este că am un corp de femeie“, a afirmat ea. Ființa umană din noi este propria noastră creație și depinde exclusiv de voința și motivațiile noastre să îi atribuim sau nu o identitate de gen. Suntem liberi să ne auto-determinăm. Asta vroia să spună Simone de Beauvoir și nu înțeleg cum de nimeni n-a înțeles.

6. Nu e suficient de feministă pentru că nu personalizează discursul.

Avocata apărării: Am să răspund la această acuzație, relatând un caz anecdotic. Aflată, într-o distinsă împrejurare, printre distinse doamne feministe am fost gratulată cu aceeași critică. De ce nu-mi relatez, în tratatele feministe, experiențele personale? Inițial n-am înțeles întrebarea pentru că întotdeauna m-am suspectat că pun prea multă patimă în discursul teoretic. Iar prin experiență personală eu înțeleg exact ceea ce înțelege orice feministă radicală sau postmodernistă: adică reflexia în conștiință a sensului situațiilor de viață specifice contextului în care trăiești. Un amestec de stări, atitudini, convingeri, idei asumate într-o viziune personală prin care decodifici existența. Prin atitudine personală înțeleg poziția pe care o adopt (intelectual) față de un anumit subiect sau față de o anumită reprezentare ideatică. Nu trăim în contact direct cu fenomenele, ci interferăm cu ele într-o manieră intermediată, prin ceea ce percepem din ele, prin ceea ce știm despre ele, prin ceea ce proiectăm asupra

lor sau credem că sunt. Ei bine, prin personalizarea discursului, distinsese doamne înțelegeau relatarea unor aspecte mai mult sau mai puțin intime din viața lor sentimentală sau din biografia lor cotidiană. Eludând faptul că o asemenea concepție trasează o dihotomie flagrantă între dimensiunea mentală și cea factuală (de parcă am putea avea experiențe de viață transcendente oricărui demers intelectual), respectiv între conștiința rațională perpetuă a ceea ce trăim și conștiința firului epic al evenimentelor din viața noastră (adică o înșiruire de elemente motrice care alcătuiesc un lanț narativ), de parcă am putea disocia la nivel de conștiință planul „experienței brute“ de planul intelectual în care ne-o reprezentăm; ceea ce m-a intrigat la culme a fost faptul că distinsese doamne pretindeau că partea narativă, care conține germenele „revelator“ ale elementului cotidian, personalizează discursul mai abiter decât partea intelectuală care emite interpretări... În aceeași cheie comică, mi s-a obiectat și faptul că înclinația mea spre teorie este contrariul absolut al oricărei finalități pragmatice. Din nou, uluită, am încercat să înțeleg cum de o lucrare teoretică (adică un obiect cât se poate de concret, care poate fi ținut în mână în calitate de carte și însușit în conștiință, care poate incita minți sau suscita întrebări) este un produs „pur intelectual“ lipsit de orice finalitate pragmatică... De unde dihotomia aceasta dintre elementul intelectual și elementul practic? Dintre discursul abstract și profund personalizat, dar de factură intelectuală, și discursul la fel de subiectiv și personalizat, dar sferto-doct? Oare să fi devenit sferto-doctismul un argument al autenticității relatărilor? Adică e mai credibilă și mai „personală“ o confesiune lipsită de infuzii culturale, mai puțin alunecoasă și „malformată“ decât confesiunea altcuiva care deține germenii intelectualismului, atât de „periculoși“ pentru că riscă să împrăstie maladia falsei obiectivități? Dacă încetăm să mai căutăm adevărul și obiectivitatea, fiind, pe de altă parte, pe deplin conștienți

de gradul nostru de subiectivism, n-am făcut nimic. Dacă înlocuim vechii idoli cu alții care erau cândva contrariul lor dihotomic, ne învârtim în același cerc vicios. Distinsele doamne, însă, nu le-am spus nimic din toate acestea. Le-am spus doar că habitatul meu natural este biblioteca și că experiența mea de viață se reduce, din păcate, la limitatul orizont al lecturilor. De multe ori m-am întrebat dacă mă simt mai discriminată ca femeie decât ca artistă și intelectuală. E greu de răspuns, însă sunt aproape un paria absolut: feministă radicală într-o societate încă profund patriarhală, bisexuală într-o societate homofobă, rockeriță metalistă într-o țară de maneliști, artistă gotică într-o generație de artiști cinici și fascinați de pornografie, un spirit anti-dogmatic, anti-religios, desigur, într-o țară profund îndoctrinită ortodox, îndrăgostită de un alt artist bisexual și travestit. Care vi se pare mai „personal“ și mai „relevant“, doamnele mele, din toate aceste amănunte picante? *Ce e personal în a fi „violat“ sau în a fi „rejectat“ social?* Pentru ce ar fi necesar să vă fac aceste mărturisiri? Ca să le întoarceți împotriva mea? Ce e personal în a fi avut o copilărie nefericită sau fericită? De ce ar fi mai personală o confesiune de genul: „amantul meu mă înșeală, iar tatăl meu m-a abuzat când eram mică“, decât o confesiune de genul: „în spiritul filosofiei existențialiste consimt că disoluția ființei umane particulare într-o identitate de gen sau rasială sub presiunea unor constrângeri sociale este o atrocitate morală“?

7. Simone de Beauvoir a fost, în ultimă instanță, ridiculizată pentru miza „desuetă“ a cărții ei, pentru faptul că a îndrăznit să caute „adevărul“.

Avocata apărării: „Să demontez mistificările, să spun adevărul: iată unul dintre scopurile pe care le-am urmărit cu cea mai mare obstinație în cărțile mele“ spune ea. De ce să fie această miză demnă de ridicol? Nu putem relativiza totul. Nu putem avea toți dreptate, nu putem renunța la ideea de căutare a adevărului, a binelui, realității

ultime... Ar fi absurd să ne închipuim că detronarea fostelor repere, altminteri extrem de rigide, ar trebui să fie substituită cu o anarhie absolută în care fiecare trăiește închis în realitatea sa particulară, cu adevărul propriu și cu dreptatea sa personală, pentru că o astfel de eventualitate ar genera un război absolut al conștiințelor, al fiecăruia cu fiecare, pentru că n-ar mai exista atunci sensuri și idealuri și realități comune. Nu putem coabita într-o lume în care există infinite forme ale dreptății, infinite adevăruri posibile, infinite sisteme morale. Trebuie să ne raportăm la o axiologie comună, pe care o proclamăm superioară uneia care legitimează sclavia sau uneia în care există sisteme de caste. Relativismul absolut postulat din teama de a nu ne erija în „stăpâni ai discursului“, în creatori de „modele“, ne conduce spre o situație patologică în care ajungem să relativizăm totul, echivalând o cultură cum este cea specifică acelor societăți islamice în care sclavia feminină este încă prezentă și o cultură cum este cea a societăților democratice occidentale, ajungem să punem dubitabilul semn „diferit și egal“, care este formula magică a relativismului, între un univers cultural de tipul celui nazist și universul cultural al oricărei societăți umaniste. Un spațiu-timp cultural este un organism viu și tranzitiv: nu trăim în aceeași epocă nici măcar în cadrul uneia și aceleiași societăți, cu atât mai puțin atunci când e să luăm în considerare comunități culturale de tipul celor aborigene și să le comparăm cu cele europene. Dacă respingem ideea de evoluție sau de ierarhie a valorilor într-un sistem de referință clar definit atunci automat pierdem unitatea de măsură prin care să putem judeca binele și răul. Nu este o aroganță sau o atitudine dictatorială în a pretinde că o civilizație în care primează drepturile omului, măcar în sens axiologic, dacă nu și în practică, este superioară uneia în care aceste drepturi sunt încălcate. Nu este o aroganță să impunem ca model estetic operele lui Shakespeare în loc de a alinia în același plan (în virtutea

demagogiei politice a democrației) infinite modele posibile a căror valoare plutește în vacuitatea incertitudinii dictate de relativismul tuturor valorilor. Și Relativismul absolut sau democrația absolută poate degenera tot într-o formă de dictatură. Atenție la exagerări și la alunecările de teren care înclină spre extremele dihotomiilor! Nu trebuie să construim, în spirit feminist, o „paradigmă pe dos“ situată într-un raport perfect dihotomic cu cea patriarhală, doar pentru a delegitima „lumea construită de bărbați“. Un astfel de gest ar trăda: o imensă trufie, o lipsă totală de discernământ în ceea ce privește evaluarea părții pozitive a culturii masculine, o atitudine distructivă, resentimentară, de o moralitate dubioasă și de un autentic prost gust.

În concluzie, Simone de Beauvoir se situează mai aproape de feministele radicale culturale decât de cele care au încercat să recupereze „feminitatea“ clasică, prin valorizări în mare parte nejustificate... „Există multe interpretări false ale feminismului meu. Însă false din punctul meu de vedere sunt cele care nu sunt radical feministe: niciodată nu mă simt trădată când sunt trasă spre... feminismul absolut, dacă vreți“, afirmă Simone. Feministele diferenței care au anatemitizat-o au făcut-o în numele „falocentrismului“ de care, chipurile, dă dovadă. „Falocentrismul“ a devenit cuvântul de ordine în economia stigmatizărilor, ca în vremurile celebrei „vânătoare de vrăjitoare“ din Salem, când toți erau suspecti de a fi „complicii diavolului“. După cum remarca și Pascal Bruckner⁴, „falocrația“ este un „concept comod în numele căruia Celălalt este întodeauna vinovat, căci este discreditat dinainte, orice ar zice. Mare auxiliar paranoic care nu mai slujește la înțelegere, ci la despărțire, la triere, la strivire“. Acest sindrom contemporan pe care Bruckner îl încadrează în categoria „tâmpenii de bază“ gestio-

⁴Pascal Bruckner & Alain Finkielkraut, *Noua dezordine amoroasă*, Editura Nemira, București 1995, p. 140.

nează selecția proscrisilor, făcând până și din spiritele cele mai luminoase și luminate niște agenți secreți ai patriarhatului.

„Misoginismul“ nu ar trebui căutat cu lupa în încercarea de filosofie feministă pe care o propune de Beauvoir, pentru că tocmai această încercare a costat-o expulzarea sa din grupul de intelectuali din care făcea parte, a costat-o infinit mai scump decât le-a costat filosofarea pe alte femei care, nedeschizând subiecte tabu, legate de condiția femeii în cultură, erauenerate de contemporanii lor din acea epocă. Maria Zambrano, gânditoare creștină, este una dintre ele. Cioran o elogiază curtenitor, prin următoarea formulare⁵: „Din clipa în care o femeie se consacră filosofiei, ea devine vanitoasă, agresivă și se comportă ca o parvenită. Arogantă și totuși nesigură, vădit uimită, e clar că domeniul acesta nu-i aparține. Cazul ei îți inspiră un sentiment penibil, pe care, însă, nu-l încerci niciodată în prezența Mariei Zambrano.“ Ceea ce a făcut-o pe de Beauvoir *persona non grata* nu a fost înclinația spre intelectualism de care a fost pretextual acuzată, ci faptul că a îndrăznit să spună acel „adevăr“, ocultat de mai toate femeile vremii, despre condiția lor blestemată. A deranjat, de asemenea, prin faptul că a adus în lumina literaturii (culte) experiențe femeiești care erau considerate nedemne de a fi un subiect de filosofare; cum ar fi menstruația sau masturbarea femeilor. Iar verdictul său cu privire la „statutul femeilor în cultură“ a fost cât se poate de just. O formă de misoginism, dintre cele mai feroce, este cel țintit la adresa femeilor care îndrăznesc să asalteze „teritoriile masculine“: științele sau filosofia, iar atunci când o fac, polemizând cu „capodoperele marilor bărbați de spirit“, lucrurile capătă circumstanțe agravante... Mariana Sipoș, care semnează prefața cărții Mariei Zambrano comentează: „Când cititorul român descoperă într-o carte de Emil Cioran asemenea măgulitoare

⁵Maria Zambrano, *Confesiunea – gen literar*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, p. 5.

cuvinte despre o femeie-filosof...“ De reținut formularea, profund misogină și redundantă: femeie-filosof în locul mult mai simplei formulări: filosoafă. În plus, în loc să fie revoltată de insulta pe care Cioran le-o aduce, la modul generic, filosoafelor, Mariana Sipoș consideră că Maria Zambrano, în calitate de excepție, a fost „flatată“, onorată de faptul că marele bărbat de spirit o evaluează. Însăși ideea că valoarea intelectuală, creativă și spirituală a unei femei TREBUIE să fie evaluată de un bărbat pentru a fi certificată reprezintă o formă de misoginism flagrant. În „Societatea Retro“, Mihaela Miroiu descrie raționamentul prevalent pe care se bazează judecățile sexiste⁶: „O societate sexistă recunoaște cazurile femeiești de excepție: deși x este femeie, totuși este foarte capabilă și creativă“.

Într-o orânduire și într-o cultură în care bărbații continuă să fie singurii evaluatori ai valorii și calității umane a femeilor, inclusiv evaluatorii „feminității“ lor, nu putem vorbi de egalitate de șanse sau de statut între cele două genuri. Avem nevoie ca de aer de genii întrupate în femei. Iar dacă ne desolidarizăm de Simone de Beauvoir înseamnă că negăm, undeva în sinea noastră, posibilitatea ca un geniu să fie femeie. [...]

⁶Mihaela Miroiu, *Societatea Retro*, Editura Trei, București 1999, p. 155.

